

**Kåre P. Hagen, Per Heum,
Jan I. Haaland, Karen Helene
Midelfart Knarvik og
Victor D. Norman:
GLOBALISERING,
NÆRINGSLOKALISERING OG
ØKONOMISK POLITIKK
Fagbokforlaget, 2002**

I en tid med økende grad av frihandel blir nærhet til store internasjonale markeder stadig viktigere, samtidig som landegrensene får mindre betydning. Sammen med en rask teknologisk utvikling og offentlige dereguleringer gjør dette varer og faktorer mer mobile. Boken «Globalisering, næringslokalisering og økonomisk politikk» tar for seg hvilke konsekvenser disse prosessene har for Norges økonomiske utvikling, mulighet til politisk styring og opprettholdelse av velferdsstaten.

Bokens første kapittel legger rammeverket for analysen. Det diskuteres hvordan globalisering påvirker næringsstruktur og internasjonal handel. Hva skiller Norge fra resten av Europa, og hvilke konsekvenser har forskjellene for våre muligheter til å høste gevinster av internasjonaliseringen av verdensøkonomien? I det siste kapitlet trekker forfatterne konklusjoner og kommer med politikkanbefalinger for hvordan vi kan utvikle et konkurranseedyktig norsk næringsliv. Resten av kapitlene i boken fungerer som bakgrunn for analysen. Forfatterne går nærmere inn på næringsutviklingen i Vest-Europa og Norge de siste tiårene, og gir en dypere gjennomgang av mulighetene for å drive næringspolitikk og opprettholde velferdsstaten i en globalisert verden.

Fører internasjonalisering til en sterkere geografisk konsentrasjon av næringsvirksomhet? Dette spørsmålet forsøkes besvart i første kapittel med en bra og intuitiv innføring i tradisjonell og ny teori om internasjonal handel og

økonomisk geografi. Tradisjonelle forhold som komparative fortrinn og faktorprisforskjeller gir opphav til *fragmenteringskrefter* som sørger for geografisk spredning av økonomisk aktivitet. På den andre siden gir stordriftsfordeler og eksternaliteter sammen med mobile innsatsfaktorer opphav til *opp-hopingskrefter* som trekker i retning av dannelse av næringsklynger. I dagens situasjon med lav faktormobilitet og moderate gevinster av klyngedannelser, skulle samspillet mellom fragmenterings- og opphopingskreftene tilsi at det skal mye til for å danne en næringsklynge. På den andre siden skal det også mye til for å flytte en klynge når den først er dannet. Fremveksten av en ny næringsstruktur blir dermed en selvforsterkede prosess, som kan bli svært vanskelig å reversere når den først har etablert seg.

Til tross for at Norge har fordeler som en rik nasjon med høyt utdanningsnivå og gode tradisjoner for internasjonalt samkvem, har vi også ulemper som gjør det vanskelig å høste gevinster av globaliseringsprosessene. I en stadig mer internasjonalisert verden blir tilgang til sentrale markeder viktigere enn før. Som et avsideliggende land med dårlige tradisjoner for utvikling av høyteknologiske og forbruksrettede næringer, står Norge svakt i denne sammenhengen og ulempene vil forsterke seg med økende grad av frihandel.

Dette er et av bokens hovedpoenger: Det vi i dag opplever som små ulemper for Norge kan få store konsekvenser i fremtiden fordi vi lever i en tid med store omstillinger. Dagens lokalisering av bedrifter og utvikling av handelsmønstre legger derfor premissene for fremtidens økonomi.

I midterste del av boken får vi en nærmere innføring i bakgrunnen for analysen. Det vises for eksempel hvordan Vest-Europa har opplevd en stadig økende grad av spesialisering og regional konsentrasjon av industri, mens Norge har gått i motsatt retning og blitt mindre spesialisert. Det diskuteres også hvordan det blir vanskeligere å ha en selvstendig nasjonal lovgivning og å opprettholde en omfattende velferdsstat i en globalisert verden, fordi bedrifter, kapital og arbeidskraft blir mer mobile.

I siste kapittel legger forfatterne vekt på at vi må ha en helhetlig og bransjenøytral politikk som sikrer gode generelle rammevilkår for næringslivet. Ulempene som følger med Norges geografiske og politiske plassering i utkannten av Europa må det kompenseres for gjennom ekstra gode politiske og økonomiske rammevilkår. På denne måten kan vi skape et robust næringsliv og en effektiv eksportindustri til tross for at skjermet sektor er stor og kommer til å fortsette å vokse med innfasingen av oljepengene.

Forfatterne vektlegger betydningen av en klyngevennlig politikk som sørger for konkurransedyktige forhold for bedrifter og mobile faktorer, samt en troverdig og stabil tilknytning til europeisk integrasjon. Det vil være viktig med åpne og konkurranseutsatte markeder fordi det fremmer effektivitet. Videre må politikken sørge for et sterkere samspill mellom forskningsmiljøene og næringslivet, og utdanningssektoren må også i større grad reflektere næringslivets etterspørsel. For at næringsklynger skal finne det lønnsomt å etablere seg i distriktene, må man skape en kritisk masse av økonomisk aktivitet der. Distriktpolitikken må derfor satse på regioner snarere enn lokalsamfunn og utformes med tanke på å legge til rette for utnyttelse av regionale fortrinn.

Mange av forfatternes anbefalinger bygger på velkjente økonomiske prinsipper som at politikken må være målrettet og styre med markedet. Slik sett er det lite nytt som kommer frem. Enkelte anbefalinger er likevel mer kontroversielle. Et viktig poeng i boken er at næringspolitikken bør være bransjenøytral. Å sikte politikken inn mot enkeltbransjer er en dårlig ide med mindre man vet hvilke næringer som har vektspotensial i fremtiden og hvor klyngeeffekter er viktige. Fordi næringene selv har insentiver til å fremstille seg som gode kandidater, vil det være vanskelig å plukke ut vinnerne. Ved å favorisere enkelt næringer hindrer man andre i å vokse, og man kan komme i fare for å opprettholde ulønnsomme næringer fremfor å fremme de konkurransedyktige. Forfatterne understreker derfor at formålet med politikken som anbefales er å legge til rette for næringsutvikling generelt fremfor å

Bokanmeldelser

favorisere enkeltmiljøer. Dette kan tolkes som en kritikk av for eksempel satsingen på IT Fornebu.

Det svakeste kapittelet i boken er kapittel 5 om velferdsstaten. Her legges det stor vekt på at faren for utflytting av arbeidskraft gjør inntektsutjevning vanskeligere og begrenser skattegrunnlaget. Det argumenteres for eksempel med at globaliseringen vil kunne føre til at landene vil konkurrere om å tiltrekke seg de mest betalingsdyktige innvandrerne. Arbeidskraft er imidlertid en lite mobil faktor (noe som også er påpekt flere andre steder i den samme boken), og det er liten grunn til å tro at arbeidskraftmobiliteten vil øke drastisk som følge av videre handelsliberalisering. Erfaringer fra EUs utvidelse sørover og innføringen av det indre marked har vist at bekymringen om masseinnvandring fra Sør til Nord-Europa var sterk overdrevet.

I stedet savner jeg mer diskusjon av internasjonal skattekonkurranse og faren for kapitalflukt, som nok er bety-

delig større. Riktignok nevnes dette i et delkapittel, men en mer omfattende analyse hadde vært på sin plass. For eksempel diskuteres ikke muligheter kapitalbeskatning i forhold til arbeidsbeskatning og hvilke konsekvenser dette har for inntektsutjevningen.

Boken er basert på forskning utført av fem ledende økonomer innen internasjonal og offentlig økonomi ved SNF og Handelshøyskolen i Bergen. I forordet skriver forfatterne at de ønsker å gi en helhetlig og allment tilgjengelig fremstilling av nyere forskningsbasert kunnskap om spørsmål rundt næringsutvikling og internasjonal økonomi. Til tross for svakhetene i kapittel 5 synes jeg i stor grad de lykkes med dette. De henvender seg til et bredt publikum og boken vil være interessant lesning for folk som er opptatt av internasjonal økonomi og næringspolitikk.

Hege Medin

Norsk Utenrikspolitisk Institutt

Økonomisk forum

Redaktører:

Lars-Erik Borge

e-post: larseb@svt.ntnu.no

Leo A. Grünfeld

e-post: leoa.grunfeld@nupi.no

Snorre Kverndokk

e-post: snorre.kverndokk@frisch.uio.no

Organisasjonskonsulent:

Mona Skjold

E-post:

mona.skjold@samfunnsokonomene.no

Utgift av

Samfunnsøkonomenes Forening

Leder: Bent Vale

Generalsekretær: Birgit Laudal

Besøksadresse:

Skippergt. 33

Postadresse:

Postboks 8872

Youngstorget

0028 OSLO

E-post:

sekretariatet@samfunnsokonomene.no

Telefon: 22 31 79 90

Telefax: 22 31 79 91

www.samfunnsokonomene.no

Postgiro: 0813 5167887

Bankgiro: 8380 08 72130

Utkommer med 9 nummer pr. år, ca. den 1. i hver måned bortsett fra dobbeltnummer jan. / febr. som utkommer 1. februar og novembernummeret utkommer allerede 21. oktober. Utkommer ikke i juli og august.

Abonnement kr 620,-
Studentabonnement kr 250,-
Enkeltnr. kr 80,- inkl. porto.

ANNONSEPRISER

(ekskl m v a):

1/1 side kr. 5 615,-

3/4 side kr. 5 070,-

1/2 side kr. 4 525,-

Byråprovisjon 10%

Frist for annonser:

10 dager før utgivelsesdato.

Trykk: MGH grafisk a/s, Bergen

Er du medlem av
**Samfunnsøkonomenes
Forening**

og har
BYTTET ARBEIDSGIVER?

**Vennligst
gi beskjed til oss!**

Telefon: **22 31 79 90** – Fax: **22 31 79 91**

E-post: **sekretariatet@samfunnsokonomene.no**

